

Dinsdag

15

Aleid Truijens: wat heeft een Joods, Amsterdams kind te maken met de oorlog?

16

De Amerikanen van Robin de Puy: Alan uit Utah, de cowboy die wasjes draait

18

SP-lijsttrekker Lilian Marijnissen vindt meer zeggenschap 'kneiterlinks'

Vissersboten aan de kust in Mbour, aan de Petite Côte in Senegal. Ook vanuit dit dorp wordt de oversteek gemaakt naar de Canarische Eilanden.

De Canarische Eilanden lonken volop

Steeds meer Senegalezen wagen zich aan de oversteek naar de Canarische Eilanden. Afgelopen weekeinde kwamen er nog veertienhonderd migranten aan. Zowel Spanje als Senegal probeert migratie tegen te gaan. Maar of dat lukt?

Door **Saskia Houttuin** Foto's **Guy Peterson**

Moussa Wade, 31 jaar, heeft een jong gezin. Een broertje, zussen en een oude moeder. Toch twijfelde hij geen moment toen op een warme avond in juli een bontgekleurde vissersboot koers zette naar de Canarische Eilanden: hij wilde mee, besloot hij spontaan. Het thuisfront vertelde hij niets. 'Dan hadden ze geprobeerd me tegen te houden.'

Dat de overtocht van ruim 1.500 kilometer levensgevaarlijk is, wist Wade allang. Net als iedereen eigenlijk, in Mbour. In dit kustdorp aan de Petite Côte, zo'n 80 kilometer ten zuiden van de hoofdstad Dakar, kent iedereen de verhalen van boten die nooit meer terugkeren. Of van lijken die aanspoelen op het strand. Maar Europa lonkt, en tijdens het regenseizoen is het ideaal vaarweer op de Atlantische route: warm, met een lichte stroming naar het noorden.

En dus grijpen jonge Senegalezen hun kans.

Zeker 23.500 migranten kwamen dit jaar al aan op de Canarische Eilanden, de Spaanse archipel voor de kust van West-Afrika. Afgelopen weekend

kwamen daar meer dan 1.400 mensen bij, het merendeel uit Senegal. Dit jaar zijn het er al meer dan in 2020 en 2022, toen eveneens veel bootjes de eilanden bereikten. En 2023 is nog niet voorbij.

Wie bovendien niet zijn meegeteld, zijn de mensen die onderweg zijn onderschept of overleden. Door verdrinking, of omdat hun boot verdwaalde op de Atlantische Oceaan – de opvarenden omgekomen van honger en dorst. Volgens de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) zijn op deze route dit jaar 422 mensen vermist geraakt of gestorven. En dat is nog een voorzichtig cijfer, stelt mensenrechtenorganisatie Caminando Fronteras – volgens hen zou het om zeker duizend mensen gaan.

In zowel Spanje als Senegal krabben beleidsmakers zich achter de oren: waarom de Canarische Eilanden, en vooral: waarom nu? Vanaf het strand wijst Moussa Wade naar de oceaan. Voor het zoveelste jaar op rij viel het visseizoen in Mbour

Een boot met migranten uit Afrika komt zaterdag aan op het Canarische Eiland El Hierro.

Foto AFP

→ LEES VERDER OP
PAGINA 14

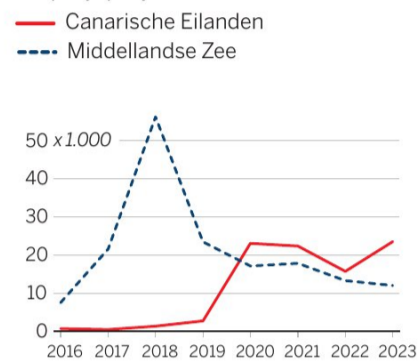
Migratieroute

BOOTROUTE NAAR CANARISCHE EILANDEN

Meer aankomsten op eilanden dan in Zuid-Spanje

Aantal over zee aangekomen migranten in Spanje per jaar*

*Cijfers over 2023 t/m 15 oktober

241023 © de Volkskrant Bron: IOM, Spaanse autoriteiten

Visser Moussa Wade stapte ook in een boot naar de Canarische Eilanden.

Gnillane Fall, de moeder van Moussa Wade.

VERVOLG VAN
PAGINA 13

enorm tegen. 'Visserij levert niets meer op. Anders was ik hier zeker gebleven. We willen werken.' Een aantal omstanders, eveneens visser van beroep, knikt instemmend.

Vanuit vissersgemeenschappen wordt al langer gewaarschuwd voor de gevolgen van de visakkoorden die Senegal sloot met buitenlandse partijen, waaronder de Europese Unie. 'De overheid heeft onze zee in de uitverkoop gedaan', zegt Wade. Onder zijn korte dreadlocks paret kleine zweetdruppeltjes. 'Daarom willen we allemaal weg. Vrienden in Spanje krijgen veel meer voor elkaar – ze helpen hun familie, laten huizen bouwen.'

Senegal is een opkomende economie, maar kreeg – net als de meeste landen op het Afrikaanse continent – de laatste jaren grote klappen te verduren. Door de coronapandemie, gevolgd door de Russische inval in Oekraïne, schoten de prijzen van basisvoorzieningen omhoog. Senegalezen zagen inflatiepercentages zoals ze in decennia niet hadden meegemaakt.

Terwijl de druk op de Canarische Eilanden toeneemt, waarschuwen Spaanse media voor een mogelijke herhaling van 2006, dat bekendstaat als het jaar van de *cayucocrisis* – de bootjescrisis. Het Spaanse ministerie voor Migratie kondigde daarom vorige week de noodtoestand af op de archipel. Terwijl driftig wordt gezocht naar nieuw terrein om migranten op te vangen, wordt op zee ook de surveillance opgevoerd.

De afgelopen jaren werden op de eilanden de politie en de kustwacht al uitgebreid. Sinds half oktober is de Guardia Civil versterkt met twee patrouillevliegtuigen, waarvan er een in Dakar is gestationeerd. Eind deze maand wil Spanje een aantal repatriëringsvluchten uitvoeren, maar in de praktijk blijkt het terugsturen van migranten een lastig proces: Senegal laat dit soort vluchten maar mondjesmaat toe.

'Er zijn geen magische oplossingen of sluiproutes', zei de Spaanse binnenlandminister Fernando Grande-Marlaska vorige week tijdens een bezoek aan Las Palmas. Binnenkort reist hij naar Senegal om de migratiekwestie te bespreken.

'Dit is een uitzonderlijk jaar', bevestigt commissaris Malang Badiane na een stevige handdruk. Samen met twaalf andere politiefunctiearissen is hij verantwoordelijk voor het Cilec, een nieuwe Senegalese overheidsinstantie die het migratiebeleid van maar liefst veertien ministeries moet overzien.

In hun kantoorgebouw in Dakar, enigszins verstopt in een luxewoonwijk nabij het havengebied, hangt een lichte geur van verse verf. Een naambordje moet nog komen, verontschuldigt Badiane zich. Alle aandacht gaat dit jaar uit naar het migratiebeleid, dat het Cilec tracht op scherp te zetten. Een plan van aanpak werd afgelopen zomer met veel fanfare gepresenteerd, binnenkort worden de eerste projecten uitgerold. De ambitie: niet-gereguleerde migratie de komende jaren drastisch terugdringen.

Vanachter zijn bureau somt Badiane de pijlers van het beleid op: nieuwe werkgelegenheidsprojecten, opgevoerde grensbewaking, assistentie van gestrande migranten, hulp bij re-integratie. En – de commissaris gaat er goed voor zitten – het ontmantelen van smokkelnetwerken. Vorig jaar rolde de Senegalese dienst die mensenhandel bestrijdt meer dan honderd smokkelnetwerken op, mede dankzij financiële steun van de Europese Unie.

Maar twee jaar gevangenisstraf, wat nu in Senegal op mensensmokkel staat, is 'niet genoeg' volgens Badiane. 'Zodra ze vrij zijn, pakken ze hun activiteiten weer op. Waarom? Omdat het

De overheid heeft onze zee in de uitverkoop gedaan. Daarom willen we allemaal weg

Moussa Wade
Visser

Vrij reizen naar Europa wordt steeds lastiger, een visum krijgen is ingewikkeld

Marina Kabou
Onderzoeker

Jongeren staan bij een verlaten, door de zee aangetast gebouw in Mbour.

lucratief is. Ze vangen honderden, soms duizenden euro's per migrant. Dat tikt aan.' Het Cilec wil met zijn nieuwe strategie een stap verder gaan, door bijvoorbeeld te kijken of er een wet kan komen die het ook mogelijk maakt beslag te leggen op het vermogen van veroordeelde mensensmokkelaars. 'Huizen, auto's – we moeten het bezit van de organisatoren aanpakken', zegt Badiane.

Aan de Senegalese kust werken migranten zelden met smokkelaars. In dorpen zoals Mbour hebben vissers de benodigdheden voor een overtocht zelf al voorhanden: boten, stuurmannen, zeebenen. Op het hete zandstrand worden nieuwe houten sloepen in elkaar getimmerd, uit een krakerige radio schettert

rumbamuziek. In de schaduw laat Wade filmpjes zien die ze onderweg naar de Canarische Eilanden hebben gemaakt met hun telefoons. Rijen breedlachende gezichten, vingers omhooggestoken in het vredeesteken. De sfeer was goed, de eerste dagen van hun reis. Drinkwater was aan boord, evenals koekjes en couscous – meer dan genoeg, dachten ze allemaal.

Maar al gauw ging het mis, zegt Wade. 'Het eten en drinken raakte op, we hadden niet genoeg brandstof. Toen kregen we ruzie.'

Of de nieuwe strategie van de Senegalese overheid haalbaar is, daarover verschillen de meningen. Waar commissaris Badiane overtuigd is van orde en handhaving, denken anderen juist dat het een tegenovergesteld effect heeft. 'Ongereguleerde migratie is juist een gevolg van de verharding van het migratiebeleid', zegt Marina Kabou, een jurist gespecialiseerd in migratierecht. 'Vrij reizen naar Europa wordt steeds lastiger, een visum krijgen is ingewikkeld. Je wacht drie à vier maanden en

dan nog is dat geen garantie voor een goedgekeurde aanvraag. En de gemaakte kosten krijg je bij een afwijzing niet terugbetaald.'

Beter zou het zijn als meer zou worden ingezet op legale routes, zegt Kabou, die als onderzoeker verbonden is aan migratieplatform Remidev. Zij probeert beleidsmakers in zowel Senegal als de Europese Unie op een ander spoor te zetten. Een meer 'realistisch' spoor, zoals ze het zelf omschrijft. 'Er is al zo veel geld uitgegeven, aan grensbewaking, aan voorlichtingscampagnes – het is alsof elk ontwikkelingsproject dat hier de afgelopen jaren is opgezet als doel heeft om jongeren in het land te houden. Terwijl migratie altijd heeft bestaan en zal blijven bestaan. Dat kun je niet tegenhouden.'

Ook Saliou Diouf, activist en oprichter van belangenorganisatie Boza Fii, is sceptisch. 'Weet je, het is niet zo dat iemand zomaar besluit om te vertrekken', zegt Diouf, die een decennium geleden probeerde Europa te bereiken via Marokko. 'Mensen proberen eerst hier iets van hun leven te maken, ze worste-

len en worstelen – maar het lukt niet. Op een gegeven moment zoeken ze naar oplossingen buiten het land en gaan ze reizen. Dat is toch normaal?'

Naast de economische malaise die Senegal treft, speelt volgens Diouf ook de politieke crisis een rol. Veel jonge Senegalezen zijn aanhanger van Ousmane Sonko, de oppositiepoliticus die in juni werd veroordeeld tot twee jaar cel wegens onzedelijk gedrag. Een politiek gemotiveerd besluit, vinden zijn supporters. Bij confrontaties met de politie vielen meerdere doden.

Op de vissersboot die in juli was vertrokken vanuit Mbour was een tweedeling ontstaan. Aan de ene kant: Moussa Wade en zijn vrienden, de vissers. Daartegenover: de jongens uit de binnenlanden, die na een paar dagen dobberen op zee in paniek begonnen te raken. Beeties overgebleven voedsel werden achtergehouden, 's nachts werd van elkaar gestolen. Drinkwater was er niet meer, enkelen probeerden vergeefs hun dorst te lessen met zeewater.

Dit verhaal had zomaar verkeerd kunnen aflopen. Zoals gebeurde met de groep Senegalezen die diezelfde zomer was vertrokken uit een ander vissersdorp, Fass Boye. Na wekenlang te zijn vermist werden ze gevonden, afgedreven richting Kaapverdië. Meer dan zeventig mensen waren omgekomen.

Nee, Wade en de andere opvarenden hadden geluk. Weer pakt hij zijn telefoon erbij: een filmpje waarop hij zelf te zien is. 'Yalla rekk, yalla rekk', zegt Wade tegen de camera, duidelijk vermoeid en opgelucht – 'het is Gods wil'. Gods wil kwam in dit geval in de vorm van een groot geel-wit Italiaans vrachtschip. De groep werd door de bemanning opgevangen, de Marokkaanse kustwacht kwam de volgende ochtend.

'Toen ik hoorde dat de kinderen door Marokko waren gered, was ik opgelucht', zegt Gnillane Fall, de moeder van Wade, een gebloemde hijab om haar hoofd getooid. 'Maar ik moet toegeven: ook een beetje teleurgesteld. Want ze waren al vertrokken. Ze hadden Spanje moeten bereiken zodat ze daar konden gaan werken.'

Na twee weken in een Marokkaans detentiecentrum werden Wade en zijn vrienden per bus afgezet bij de Mauritaanse grens met Senegal. Van daaruit reisden ze terug naar Mbour. Terug naar huis.

Voorlopig dan, want Wade weet zeker: 'We gaan weer een keer die kant op. Daar ben ik van overtuigd.'